

1944, január 11. Ženeva. — Depeša vyslanca dr. J. Kopeckého čs. ministerstvu zahraničia v Londýne so stanoviskom skupiny Ursíny — Lettrich a V. Šrobára k odkazom prezidenta Beneša.

Tajné.

Depeše označená jako nutná.

Pro Dr. Drtinu. Tajné!

a) Od skupiny Ursíny-Lettrich došla tato odpověď na naše poselství Dr. Beneše:¹

S vdakou berieme na vedomie poskytnuté nám informácie o celkovej politickej situácii, ako aj stanovisko zaujaté k problémom nami nastoleným. S radosťou konštatujeme medzi Vami a nami úplnú zhodu tak v cieľoch, ako aj v prostriedkoch našej spoločnej práce. Pokladáme za prospešné pre vec pripojiť k tomu nasledovné poznámky:

1. Osvojujeme si Vaše stanovisko, že treba najmä voči zahraničiu dôsledne zastávať princíp politickej a právnej kontinuity republiky. Sme si pritom vedomí, že sa táto zásada automaticky nedá aplikovať na naše vnútropolitické pomery, lebo je ťažko prevediteľné, aby sa právny vývin naraz posunul späť do predmníchovského stavu, bez ohľadu na medziasom nastalé zmeny. Nám pak bude potrebné prechodne na krátky čas podržať právny — okrem ústavne-právnej oblasti — status quo, aby sa tak predišlo právnemu zmätku a aby sa hladko previedli na spoločnú bázu všetky predpoklady nového života republiky (menové, finančné, hospodárske, správne, politické atď.).

2. Z hľadiska ústavného navrhujeme, aby prezident a vláda rozhlasom publikovanými nariadeniami upravili najpotrebnejšie veci.

3. Do tých čias, pokým vláde nebude umožnené aj fakticky vykonávať štátnu zvrchovanosť na území republiky, splnomocní Národný výbor, aby v mene vlády na príslušnom území obstarával vládnu a výkonnú moc. Národnému výboru budú teda dočasne podliehať všetky štátne orgány, menovite vojenské, bezpečnostné, správne a súdne. Z toho dôvodu nedoporučujeme menovať krajinského prezidenta, lebo niet krajinského zriadenia a budú tu po ruke iné vhodné orgány (dočasní poverenci Nár. výboru, župani atď.).

4. Pokiaľ ide o našu činnosť, podotýkame len toľko, že sú v behu rokovania jednak za účelom zjednotenia všetkých zložiek, jednak že sa pokračuje aj so zástupcami komunistov v spolupráci. Zložky nekomunistické v zásadách zajedno. Bývalé stranícke rozvrstvenie sa neprízvukuje, aby nebolo na prekážku úplného zjednotenia a vytvorenia podmienok pre nový politický život.

5. Veľmi by prospelo veci, keby sa podarilo docieľiť jednotných politických pokynov aj pre komunistov z Moskvy, hlavne pokiaľ ide o samostatnosť republiky i slobodnú voľbu jej vnútropolitického režimu.² V tomto smere by mala byť úplná zhoda aj medzi londýnskym a moskovským rozhlasom.

¹ Šlo pravdepodobne o Benešov odkaz z 3. a 15. 9. 1943 (viď dokumenty čís. 18 a 23).

² Autori zprávy mali na mysli pokyn pre komunistov, aby hľadali riešenie len v rámci Československej republiky, ktorý niekoľkokrát urgovali v priebehu r. 1943 zástupcovia nekomunistických odbojových skupín zo Slovenska. — V materiáli londýnskej emigrácie je záznam z februára 1944, označený ako pripomenka pre p. min. predsedu (Šrámka): „7. Vo veci žiadosti zo Slovenska, aby komunisti na Slovensku dostali pokyny z Moskvy o tom, že majú spolupracovať a stavať sa na základ ČSR — má minister Ripka požiadať čl. Štátnej rady Valu, aby v tom zmysle prehovoril do rozhlasu. Prejav Valov sa potom zdelí na Slovensko i v písomnom vý-

6. S veľkým záujmom čakáme Vaše zprávy o výsledkoch moskovskej cesty pána prezidenta Beneša.³

133

b) Od skupiny Šrobárovy odpoveď na prípis pána prezidenta adresovaný Dr. Šrobárovi: „Páne prezidente, srdečne Vás pozdravujem a ďakujem Vám za prípis a v ňom obsažené pokyny a smernice. Váš prípis datovaný 15. septembra^{3a} bol mi doručený 6. novembra. Po obdržaní prípisu zvolal som na poradu niekoľkých predných mužov zo skupín, ktoré prichádzajú do úvahy. Predebatovali sme podrobne Váš prípis a odpovedáme takto: Pre jasnosť budeme sa v našej odpovedi pridržiavať poradia myšlienok Vášho prípisu. ad 1. I my považujeme za nutné zjednotenie domáceho odboja, ako pre dobu príprav, tak i pre dobu prevratu. Toto zjednocovanie je už v prúde. Sme si vedomí a úplne súhlasíme s Vami, že ako domáce, tak i zahraničné pomery túto jednotu revolučného tábora bezpodmienečne vyžadujú. Tedy nelen jednotu tu doma, ale tiež i jednotu s Vami, s našou vládou a celým zahraničným odbojom. Vo vedomí veľkej zodpovednosti za úspech Vašej i našej práce vynaložíme všetko úsilie na to, aby táto jednotu bola dokonalá a úplná; ad 2., bod a). Tak isto ako Vy ani my neuznávame legálnosť a platnosť všetkého, čo sa stalo po Mníchove;

ad 2, bod b). Úplne sme si vedomí veľkého významu, aký má postavenie a uznanie republiky a prezidenta a vlády v zahraničí spojeneckými národmi a mocnosťami. Budem zdôrazňovať a uplatňovať túto skutočnosť vždy a za všetkých okolností teraz, v deň prevratu i potom;

ad 2, bod c). Beriem s uspokojením a radosťou na vedomie Vašu pripomienku, že v obnovenej republike budú prevedené opravy takého druhu, ktoré zabránia, aby sa staré chyby v novom politickom, správnom a hospodárskom živote viacej neopakovali, na čo kladiem zvláštny dôraz;

ad 2, bod d). V tomto bode píšete, že nemá a nesmie byť volená žiadna slovenská vláda, nesmie byť ustanovené slovenské Národné zhromaždenie, a to z príčin, aby to u nepriateľov a snáď i spojencov nebudilo dojem kontinuity terajšieho režimu a dojem, že existuje i naďalej nejaký samostatný Slovenský štát. Ďalej píšete, že nebude nemožné⁴ privolať k životu starý snem ani u nás ani v zemiach českých. Bez ďalšej poznámky prijímame a uznávame Vaše názory o vláde, Národnom zhromaždení a starom parlamente a jeho oživení;

ad 2, bod e), odst. a). S týmto úplne súhlasíme;

ad 2, bod e), odst. b). V celku súhlasíme, len žiadame, aby do vety „že z pověření vlády národní výbory přejímají zodpovědnost za vedení politických a správních věcí“ bolo vsunuté „a hospodářských věcí“.

O menovaní krajinského prezidenta bude sotva možné uvažovať, pretože na

---

fahu.“ (SÚA Praha, A 1-50-49/17. Strojopisný priepis.) — Pozri v tejto súvislosti tiež záver dokumentu čís. 40 z 29. 1. 1944, kde sa tiež spomína pokyn pre komunistov, no tentoraz v trochu inom zmysle.

³ Toho istého dňa 11. 1. 1944 odoslal Kopecký do Londýna depešu pre dr. Drtinu: „Posel ze Slovenska přinesl tyto otázky od skupin »Šrobár«, »1896« — »Kiss« (Ursiny—Lettrich, pozn. V. P.). Prosí o odpovědi co nejdříve. 1. Zaujímá nás výsledek konference v Teheráne, najmä, do akej miery bude vplyvať na urýchlené skončenie vojny. A do akej miery tanguje špeciálne ČSR. Treba očakávať v dohľadnom čase nejaké akcie na Balkáne? 2. Kablujte obštrne výsledky rozhovorov v Moskve z hľadiska medzinárodného i vnútropolitického usporiadania ČSR. Spolupráca ČSR a Poľska. Zaujímá, či boli vyslovené určité podmienky či žiadosti, ktoré by ovplyvňovali VNUC (?) (pravdepodobne »vnút.« — pozn. V. P.) i ostatné usporiadanie v budúcnosti. 3. Či bola v Moskve daná možnosť vyriešiť otázku pokynov pre našich komunistov? 4. Čo sa deje medzi americkými Slovákmi. Došlo k avizovanému pokusu o zblíženie s Hodžom a s akým výsledkom? Pokladáme za účelné, aby zblíženie nastalo. 5. Sú všetci zodpovední slovenskí činitelia v Londýne obznamenovaní so zprávmi zo Slovenska? Čítali sme číslo Čechoslováka z počiatku septembra a z referátu o schôdzi Štátnej Rady usudzujeme, že tomu tak nie je.“ (AMZV Praha, depeše došlé, 1944, čís. 89, Žen. 15.) Odpoveď na tieto žiadosti o informácie obsahuje dokument čís. 38.

^{3a} Viď dokument čís. 23.

⁴ Správne „možné“.

to dnes nieto na Slovensku nijakých predpokladov. I jeho bývalú kompetenciu bude vykonávať národný výbor. Naproti tomu menovanie zemského vojenského veliteľa by veľmi prospelo národnému výboru pri udržiavaní poriadku na Slovensku. Jeho meno oznámime. Sme toho názoru, že zemský vojenský veliteľ mal by fungovať nielen ako spolupracovník nár. výboru, ale mal by nár. výboru podliehať ako povereníkovi a zodpovednému činiteľovi čs. vlády. Okresné výbory nebudeme potrebovať, lebo možno bezpečne očakávať, že okresné úrady budú fungovať ako orgány revolučného nár. výboru. Preto by sa zriadili okrem ústredného nár. výboru iba miestne nár. výbory, ktoré by obstarávali úlohy obecnej samosprávy a v prenesenej pôsobnosti i štátnej správy, kým by výbor nevymenoval svojich povereníkov. Vo väčších mestách by sa tak stalo ihneď. Aké konkrétne úkoly budú priznané miestnym nár. výborom, o tom vydá ústredný výbor presné smernice, aby sa neopakoval zmätok z rokov 1918/19, keď si výbory odhlasovali platy idúce do stotisícov a otiažili takým činom rozpočty obcí do nemožných výšok;

ad 3). Všetky Vaše žiadosti a pokyny obsažené v tomto bode Vášho prípisu budú zaradené do manifestu k slovenskému ľudu, ktorý bude vydaný hneď v prvých hodinách nášho prevratu. Text manifestu, ak ste ho ešte nedostali, dostanete v krátkej dobe. Manifest by mali podpísať predsedníctvo národného výboru slovenského, prezident republiky a vláda. Konečne pár riadkov o zradcoch, udavačoch, prisluhovačoch režimu a podobných osobách.

Už v poslednom memorande sme zdôraznili, že z tejto spoločnosti nikto sa nemôže a nesmie dostať na miesta, kde by v národe budil pohoršenie a morálny otras. Len mužovia s čistým štítom môžu stáť na čele nového poriadku a nikto z tých, koho vo svojom prípise spomínate. Netrepežlivo očakávame zprávy o Vašom rokovaní v Moskve. Budú dôležité hlavne pre orientovanie našej komunistickej skupiny. Ďakujem Vám, pane prezidente, za obsiahle zprávy, za pokyny a otcovské výstrahy. Dr. Šrobár Vás vrelo pozdravuje a praje Vám zdravia a sily k obrovskej úlohe, ktorú ste už vykonali a ktorá na Vás ešte čaká. Verte, že v nás máte verných spolupracovníkov, ktorí stoja vždy pri Vás.⁵

Bratislava dňa 7. novembra 1943."

c) Posel donesl mnoho materiálu vojenského, ktorý jsem dal majoru Karlovi. V ďalších depeších Ti dám ešte ďalší nevojenský materiál, ktorý došiel, pokiaľ je naliehavě nutné, abys jej měl depeši.⁶ Inak jej pošlu prišším kurýrem. Kabluj,

⁵ Hneď nasledujúcou depešou z 11. 1. 1944 zaslal Kopecký do Londýna dodatok k Šrobárovej správe, ktorý obsahoval Šrobárove názory na riešenie niektorých problémov slovenského hospodárstva bezprostredne po oslobodení. Dodatok znie takto: „Z hospodárskych vecí považujeme za dôležité toto: Vzhľadom na odlišnosť hospodárskych pomerov bude treba dočasne aj hospodársky Slovensko spravovať samostatne. Organizácia hospodárskeho života je iná než v zemiach českých. Významnou otázkou bude usporiadanie menových pomerov. Preto i colná hranica bude musieť dočasne zostať. Pravda, bude mať i reformálny význam nie v menových veciach až do usporiadania pomerov aj význam vecný [?]. Dlhú už hovoríme o týchto veciach s Prahou a v názoroch sa nerozhádzame. Pomery sú proste iné než v roku 1918. Chceme sa tiež vyhnúť chybám, ktoré sa stali v súvislosti s prevratom v roku 1918. Budeme mať veľký problém, ako zamestnať ľudí, čo sa vrátiť z Nemecka a tých, čo sa stanú prebytočnými v priemyselnej výrobe. Pôjde tu o to nájsť pracovné príležitosti asi pre 60 000 ľudí, pričom by ešte vždy zostala rezerva asi 20 000 a mnohí doteraz zamestnaní by sa museli vrátiť k rodinám do roľníctva. V Nemecku máme totiž asi 65 000 ľudí a odbúraním vojnovej výroby vypadne asi 15 000 osôb. Slovenský priemysel zamestnáva teraz asi 120 000 ľudí. Prípravy na zvládnutie toho problému sú v prúde. Bude to v prvom rade zvýšenie investičnej práce verejnej i súkromnej. Stavia sa stále hodne, ale potreba ďalších stavieb obytných a rekreačných bude potom veľká. Životná úroveň širokých vrstiev značne stúpila, a tak sa rozšírili a ďalej diferencovali aj ich potreby, ktoré bude treba uspokojiť. Programy sociálnej výstavby podnikov sú veľké a vôľa podnikateľov uskutočniť ich značná. Preorientovanie podnikateľov smerom sociálnym veľmi pokročilo. Programy a plány verejných prác a do značnej miery i súkromných máme v evidencii.“ (AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 91, Žen. 17.)

⁶ Pokiaľ ide o ďalšie Kopeckého zprávy, viď dokument čís. 36 z 12. 1. 1944.

zda jsi dostal kurýrom materiál poslaný Ti pod mým číslom 0134/43 z mé zásilky, kontrolní lístek čís. 384 a dopisem bez čísla v zásilce, kontrolní lístek číslo 385.

135

Kopecký

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 90 (Žen. 16 a dodatek). Záznam dešifrovanej došlej depeše (d. 12. 1. 1944). Strojopisný priepis.

36

1944, január 12. Ženeva. — Depeša vyslanca dr. J. Kopeckého čs. ministerstvu zahraničia v Londýne s odkazom konšpiratívnej skupiny slovenských agrárnikov ministrom J. Lichnerovi a dr. J. Slávikovi k otázke samobytného slovenského národa.

Tajné.

Pro pana Drtinu.

„Panu Vinčurovi a Jasnému“ vzkazuje „1896“, „Hajník“ a „Dvanáctka“.¹

Neuvádzajte mnohých do zmätku tým, že raz hovoríte o českom a slovenskom národe, inokedy zas o československom národe. Budte si s tým na čistom, že všetci Slováci i najrozhodnejší protiautonomisti, až na nepatrné výnimky, stoja na stanovisku slovenského národa. Politický národ československý v medzinárodných vzťahoch považujeme za samozrejmosť. Úplne súhlasíme s prejavom dr. Stránského, ktorý jasne povedal, že nám ide o duchovnú jednotu, ktorá bude zárukou zjednocovacieho vývoja. Ale zjednotený etnický národ nadiktovať nemožno. Lebo docieli sa tým pravý opak ako v minulosti. Tomu sa za každých okolností musíme vyhnúť. Mienka niekoľko málo jednotlivcov, ktorí toto stanovisko zastávajú, ale vraj len pre zahraničie, kým nebude znovu fakticky jestvovať republika, a potom že sa i oni postavia na stanovisko slovenského národa, nemôže byť smerodatná už i preto, že tým sledujú svoje osobné ciele. Za nimi nestojí takmer nikto, proti nám však dávate zbraň našim nepriateľom, lebo to využívajú proti ČSR. Informujte alespoň zásadne o našich stanoviskách členov vlády a Štátnej rady. Uveďte do súladu zásadné otázky medzi sebou. Je priamo nemožné, keď čítame v Čechoslováku, že dr. Paulíny hovoril v Štátnej rade o federácii československej.

Zdelte, kedy dôjde k veľkej anglo-americkej akcii a kedy teraz očakávate koniec?

Dôležité vedieť i z hľadiska domácej akcie. S komunistami je spolupráca započatá sľubne. Urobte potrebné, aby dostali zprávu v tom smere.”

Kopecký.²

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 94 (Žen. 18).
Záznam dešifrovanej došlej depeše (d. 13. 1. 1944). Strojopisný priepis.

¹ Vinčura, Jasný — ministri čs. vlády dr. J. Slávik a J. Lichner. 1896 — J. Ursíny, Dvanáctka — dr. J. Josko. Pokiaľ ide o pseudonym Hajník, nie sme si istí, či ním možno rozumieť dr. J. Lettricha, ktorý používal pseudonym Kiss. Zo súvislosti by všetko nasvedčovalo, že ide o Lettricha, ale nie je jasné, prečo v tom istom čase v dvoch za sebou idúcich odkazoch používal dva pseudonymy.

² V nasledujúcich dvoch depešiach, ktoré nepovažujeme za nutné publikovať v plnom znení, poslal Kopecký ešte ďalšie odkazy pre Slávika a Lichnera od Josku. Prvá obsahuje oneskorenú